

L'HERÈNCIA DE JOSEP PLA (*)

A l'hivern de 1953, Josep Pla publica un llibre titulat *Nocturn de primavera*. Hi descriu la vida en un poble de mercat, que anomena Vilaplana. El llibre representa una incursió de Pla dins el gènere de la novel·la, utilitzat per Pla en comptades ocasions.

L'any 1972 surt el volum 23 de l'Obra Completa de Josep Pla, *L'Àlbum de Fontclara*, compost per dues obres, *L'herència* i *Nocturn de primavera*. En aquesta ocasió, Pla introdueix variacions respecte al primer *Nocturn*, entre altres la denominació del poble que passa a ser Fontclara.

Finalment, l'any 81, es publica en solitari *L'Herència* —obra que serà l'objecte del nostre treball—.

Pla afirma en el pròleg de *L'Àlbum* que les dues narracions corresponen a una mateixa ciutat de mercat, en un moment de calma, en el cas de *L'herència*, i en un remolí de moviment, en el *Nocturn*. I acaba afirmant: *Tot el que jo pogués dir sobre aquestes històries no tindria sentit. No ha estat mai la meva tendència, són els llegidors que ho hauran —si volen— de dir.*

Les seqüències que apareixen a *L'herència* sobre un poble anomenat Fontclara ens han semblat tan propers a Torroella que hem volgut contraposar-les amb el nostre poble, seguint criteris planians: passar el mirall stendhalià damunt de la societat, per tal de reflectir-la tal com és sense afegir-hi ni treure'n res.

Les coordenades que ens poden situar millor Fontclara estan dibuixades en el capítol XL. Pla escriu: *Fontclara és una població molt vella* (pàg. 169 i 170). El poble *arriba gairebé als 6000 habitants* (pàg. 62) i disposa d'un autobús que porta fins a l'estació ferroviària on s'agafa el tren de Barcelona (pàg. 35).

Els carrers de Fontclara guarden força similituds amb els nostres:

Els carrers són llargs, estrets, ombrívols (pàg. 17). *A Fontclara els carrers són llargs i tallats en angle recte* (pàg. 71). *Pels carrers de Fontclara no hi passa mai ningú. Els carrers estrets, tirats en línia recta, eren inhòspits. Mai no havia vist, encara, uns carrers tan llargs i d'una monotonia tan aclaparadora* (pàg. 113 i 114).

Em sorprengué la gran quantitat de petits comerços, de botigues, de minúsculs establiments, que flanquejaven els carrers estrets. Llavors tots eren buits i solitaris i tenien un aspecte aturat i tètric. Ara tots eren plens a vessar i tothom comprava i venia. Era el mercat setmanal (pàg. 38).

L'ambient dels carrers a la nit era més aviat pobre:

Els llargs carrers estrets eren buits, tenien un silenci obsessionant, i els llums de la il·luminació pública, molt esgrogueïda, totalment indiferents i distrets. I, més endavant: De vegades devia passar algun automòbil per la carretera que feia la volta a Fontclara però el soroll de l'artefacte no arribava al centre de la població (pàg. 66 i 67).

I encara una altra referència a l'enllumenat públic:

S'encengueren les llumetes dels carrers del poble l'electricitat era molt groga, d'un esgrogueïment desfibrat i hepàtic, i semblava fer un gran esforç per cremar. Era una llum malalta (pàg. 145).

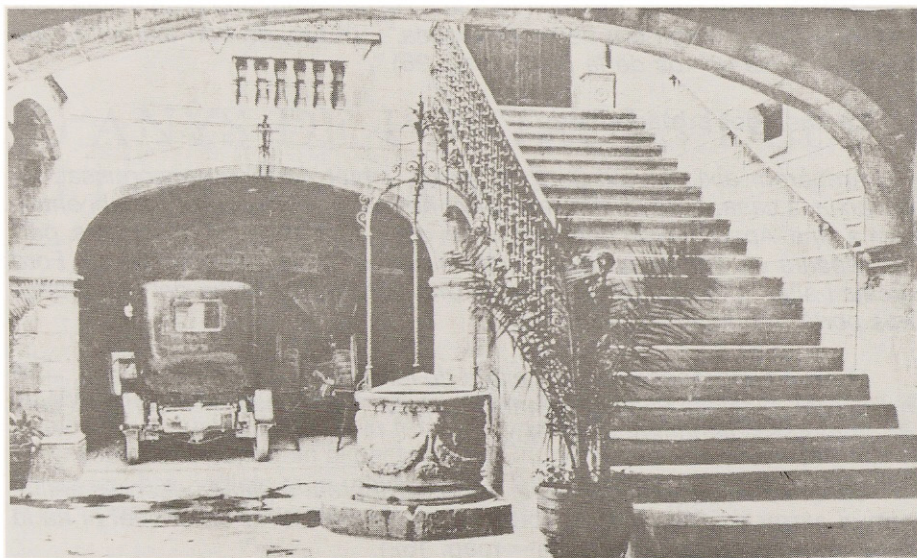
A les rodalies del poble ens trobem amb un riu:

Em passejava pel camí del ribatge del riu. La seva aigua distreta i indiferent, com totes les coses d'aquest món, caminava amb una tal lentitud devers el mar, que semblava immòbil. L'aigua era clara, i el cel, tan fresc i tan blau s'hi reflectia amb una calma estàtica (pàg. 94).

De Fontclara, Pla en descriu un grupet d'edificis, que poden tenir relació amb alguns de Torroella:

La casa del capellà, Mossèn Joaquim, situada en un suburbi de la població (pàg. 33).

La Fonda de Plaça, local tètric, fred i indiferent (pàg. 35); local global, buit i somort (pàg. 37); l'establiment tenia una porta pròpia, després de la qual hi havia un passadís que conduïa a una recepció pobra i elemental. El menjador tenia una porta al costat, més ample, amb vidres i unes cortinetes, que

accedia a un rectangle llarg, amb les cadires i les taules. Al fons hi havia una porta —exactament una cortina— que donava a la cuina habitual d'aquesta mena de locals (pàg. 39).

La Banca Poch, banca local, sembla a Pla un local molt adequat a la població: *Petit, lleugerament fosc i absolutament desproveït d'aparatositat. Darrera una mampara de vidres sobre la qual es dibuixaven dues taquilles, en aquell moment tancades, se sentia picar una màquina d'escriure. No vaig tenir temps d'asseure'm al banc que s'allargava paral·lel, davant dels vidres entelats (pàg. 58).*

El cafè de plaça: *Vaig decidir de fer acte de presència al cafè de plaça. L'establiment era davant la Fonda, però a la part oposada. Era el cafè més important de la població, però tenia un aspecte rural, més aviat fosc, a causa*

dels porxos de la plaça. Era molt visible a l'establiment una gran estufa central, que generalment era ben mantinguda, i un tub, de bon diàmetre, que sortia sota els porxos de la plaça (pàg. 96).

La casa del protagonista:

Arribàrem així, davant un gran portal, pintat de fosc i envernissat. Jo coneixia la casa, però no em recordava de res. Matilde obrí el portal i entràrem a dins. Aparegué un petit pati on un dia o altre hi degué haver flors, perquè encara es veia algun test, i que en aquells moments ocupava un Ford arcaic i alterós però molt ben tingut. Una escala que sortia del pati mateix ens portà al primer pis (pàg. 18).

Matilde em proposà una taronjada de taronges del jardí de la casa. —Hi ha un jardí a la casa? —vaig demanar sorprès. —Sí senyor, hi ha un jardí petit de tarongers i llimoners (pàg. 30).

Caminant lentament pel carrer Major, arribàrem a plaça i després enfilàrem el carrer de l'Ave Maria —que és el nom del carrer en el qual hi ha la casa que em deixà la meva tia— (pàg. 162).

La plaça:

La plaça, porticada en les seves tres quarts parts, era una delícia. Del cantó del sud, els porxos havien estat destruïts i hi havien construït una casa burgesa horrible. Però la plaça encara mantenia un punt d'ordre, en el desordre general, progressiu, del país. Però potser el que tenia més interès —a part de la baixa altura dels porxos— eren els colors de floridura de les parets: una meravella de colors verds, somorts, passius, arcaics. Sobre els murs es veia alguna botànica —a les esclotxes— (pàg. 75 i 76).

L'Ajuntament, que està situat a plaça i disposa d'un campanar: En això, se sentiren quatre campanades més aviat rogalloses —vent del sud— del campanar de l'ajuntament (pàg. 77).

Mentre que l'església es caracteritza per la manca de campanar: En l'estat en què es trobava la relació, semblava un fet normal de la població —un fet tan indefectible com el campanar inacabat, el color de pastanaga dels cabells del llàtzer que passava o la blavor del cel en dies de vent del nord (pàg. 137).

Joan Torró i Cabratosa

(*) Aquestes notes de lectura de *L'herència* de Josep Pla formaven part d'un projecte més ambiciós d'estudi d'aquesta obra i de la seva indiscutible relació amb Torroella. Aquest projecte, en què treballàvem Joan Torró i qui signa, a més d'intentar situar *L'herència* en el conjunt de l'obra de Pla, incloïa un estudi dels ambients socials de Torroella, dels personatges que Pla hi coneixia —i que de vegades molt exactament i d'altres menys apareixen a *L'herència*—, dels carrers, les cases,... Joan Torró, planià i torroellenc —a més de moltes altres coses—, estava entusiasmat amb la idea de publicar aquest treball en el *Llibre de la Festa Major de Torroella*. El treball, i la seva publicació, va quedar en suspens per diversos motius, el principal dels quals era que no acabàvem de trobar la manera de referir-nos a alguns personatges de l'obra —si l'heu llegida, ho podeu entendre fàcilment—.

Ara, preparant l'edició d'aquest *Llibre de la Festa*, hem trobat aquestes notes manuscrites d'en Joan en la carpeta dels treballs pendents de publicació. Publicant-les volem deixar constància del seu gran interès per Pla i Torroella. Eren una part petita d'un treball en curs, amb un munt de dades —que havíem de contrastar—, d'idees —algunes curioses per exemple sobre l'amor i Pla, que havíem de posar en net—. Ara, malauradament, són una petita part de l'herència que en Joan ens ha deixat a tots.